QORTI ~IVILI, PRIM'AWLA

Im]allef

Onor. Giannino Caruana Demajo LL.D.

Seduta ta' nhar it-Tnejn 14 ta’ Mejju 2001

Numru 10

~itazzjoni 468/1996

Alfred u Carmela konju[i Grech u Jason u Josef a]wa Grech

versus

Giovanni u Marisa Roberto konju[i Iasi; u b’dikriet tat-18 ta’ Di`embru 1997 l-Avukatessa Dr Nives Grixti u l-Prokuratri`i Legali Davina Sullivan [ew nominati kuraturi deputati sabiex jirrappre\entaw lil Giovanni u Marisa Roberto Iasi li jinsabu assenti minn dawn il-G\ejjer

F’din il-kaw\a l-atturi qeg]din jitolbu l-]las ta’ danni min]abba qerq.

I`-`itazzjoni tg]id illi l-konvenuti g]andhom jag]tu lill-atturi erbatax-il elf seba’ mija u tmienja u tletin lira (Lm14,738) b]ala danni li [arrbu l-atturi meta l-konvenuti, b’qerq, [eg]luhom jixtru l-ishma kollha fis-so`jetà *Euro Malta*

Interscambi Ltd g]ax webbluhom b'arran[amenti ta' a[enziji esklu\ivi ma' ditti barranin li ma kinux fil-fatt je\istu, u meta l-konvenuti qeg]din jippretendu illi s-so`jetà kellha djun li huma qatt ma stqarrew lill-atturi, u anzi]bewhomlhom.

Tkompli tg]id i`-`itazzjoni illi, minkejja dan, il-konvenuti, flok resqu g]al-likwidazjoni u]las tad-danni, ressqu pretensjoni ta' madwar g]oxrin elf lira (Lm20,000) kontra s-so`jetà mixtrija mill-atturi u [abuha fi stat ta' falliment. Barra minn hekk, il-konvenuti kienu da]]lu lis-so`jetà fi spejje\ kbar ta' reklamar u ta' ordnijiet g]al prodotti bi prezz g]oli u mhux kummer`jali; dawn l-ispejje\ refag]hom l-attur Joseph Grech billi jew g]amel self lis-so`jetà jew da]al b]ala garanti personalment g]ad-djun.

L-atturi g]alhekk talbu illi l-qorti tikkundanna lill-konvenuti j]allsuhom erbatax-il elf seba' mija u tmienja u tletin lira (Lm14,738), flimkien ma' l-img]ax legali u l-ispejje\, fosthom dawk ta' mandati kawtelatorji ta' qbid u ta' sekwestru.

L-atturi kienu talbu wkoll illi l-kaw\a tinqata' bid-dispensa tas-smig], i\da l-qorti, b'dikriet mog]ti fit-22 ta' Frar 1996[1], ordnat li l-kaw\a timxi bil-pro`edura normali, u l-konvenuti ressqu dawn l-e``ezzjonijiet[2]:

1. "l-azzjoni attri`i hija insostenibbli u ine\istenti (*sic*)" g]ax bejn il-partijiet qatt ma kien hemm xi rapport [uridiku li jista' jo]loq xi obbligazzjoni fuq il-konvenuti li min]abba fiha jkollhom iwie[bu g]ad-danni li setg]u [arrbu l-atturi;

2. il-konvenuti ma humiex le[ittimi kontradditturi, u g]alhekk g]andhom jin]elsu mill-]arsien tal-[udizzju, g]ax il-konvenuti ma kellhom ebda relazzjoni [uridika ma' l-atturi [ejja minn xi ftehim bejn l-atturi u terzi li ming]andhom l-

[1] *Fol.* 11.

[2] *Foll.* 12 *et seq.*

atturi xtraw l-ishma kollha tas-so`jetà *Euro Malta Interscambi Ltd*, u f'kull ka\ ]add mill-konvenuti ma ]a sehem fid-diskussjonijiet li saru bejn l-atturi u l-azzjonisti tas-so`jetà g]ax-xiri ta' l-ishma;

3. i`-`itazzjoni ma tiswiex, min]abba nuqqas ta' integrità tal-[udizzju, g]ax l-atturi qeg]din ifittxu li jwaqqg]u il-ftehim ta' xiri ta' ishma min]abba nuqqas ta' kunsens, meta dan il-ftehim sar ma' terzi li ma humiex parti fil-kaw\a;

4. ma hux minnu li l-konvenuti qarrqu bl-atturi, jew webbluhom b'xi arran[amenti ine\istenti, jew nasqu milli jsemmu xi djun, jew da]]lu lill-atturi f'xi spejje\;

5. id-danni li qeg]din jippretendu l-atturi ma je\istux, jew ma g]andhomx x'jaqsmu mag]hom il-konvenuti, jew huma spejje\ li saru biss mis-so`jetà *Euro Malta Interscambi Ltd*, jew ukoll huma kemm jiswew xi ]wejje[ li ng]ataw lill-konvenut Giovanni Iasi akkont ta' arretrati ta' paga li kellu jie]u ming]and is-so`jetà.

Billi l-konvenuti, wara li nfet]et il-kaw\a, telqu minn Malta, kellhom jin]atru kuraturi biex jidhru g]alihom, u dawn ressqu e``ezzjoni kontra l-pro`edura sommarja, meta l-kaw\a ma kinitx g]adha miexa b'dik il-pro`edura, u qalu wkoll li ma jafux il-fatti tal-ka\[3].

Il-konvenut Giovanni Iasi kien ja]dem mas-so`jetà *Euro Malta Interscambi Ltd*. L-atturi qeg]din ig]idu[4] illi l-konvenut kien ]ajjarhom jixtru l-ishma f'din is-so`jetà g]ax sid l-ishma kien wie]ed xi] li ma riedx ikompli ja]dem. Meta l-atturi qalulu li ma kinux jifhmu fin-negozju tas-so`jetà l-konvenut wie[eb illi n-negozju kien imexxih hu u li kien ikompli jmexxih ukoll wara li l-atturi jkunu xtraw l-

---

3 *Fol.* 52.

4 Ara l-*affidavit* ta' Alfred Grech ma]luf fl-10 t'Ottubru 1996, *foll.* 17 *et seqq.*

ishma; kompla jg]idilhom illi hu kellu kuntatti ma' s]abu fin-negozju barra minn Malta, u, bl-g]ajnuna ta' l-attur, hu jkun jista' j[ib in-negozju aktar 'il quddiem.

Jidher illi, g]alkemm fil-bidu lill-attur ma g]o[bux il-]sieb, wara xi \mien bidel il-fehma, g]ax qed ig]id illi dawwru l-konvenut, u xtara l-ishma ming]and `ertu Nicholas Debono u o]rajn. Il-konvenut baqa' impjegat mas-so`jetà u kien jie]u paga ta' mitejn lira (Lm200) fil-[img]a.

Wara xi \mien l-attur inteba] li l-konvenut kien qed jimxi]a\in mieg]u, g]ax kien qed i[ib minn barra]wejje[li jew je]\ienu fi \mien qasir jew li ma kinux jimxu f'Malta, u g]alhekk kellhom jinbig]u b'telf. L-attur sar jaf ukoll illi l-konvenut, fl-istess \mien li kien ja]dem ma' *Euro Malta Interscambi Ltd,* kien qieg]ed ja]dem ukoll ma']addie]or minn wara dahar l-attur, u kien ukoll [ab minn barra xi merkanzija g]al dawn it-terzi fuq isem is-so`jetà ta' l-atturi. Din il-merkanzija li l-konvenut kien [ab g]al terzi kien [abha ming]and ditti barranin li, skond ma kien qal il-konvenut stess lill-attur, *Euro Malta Interscambi Ltd* kellha l-a[enzija esklu\iva tag]hom g]al Malta.

Xehed ukoll l-avukat ta' l-atturi[5], li qabel kien ukoll il-konsulent legali ta' Nicholas Debono li ming]andu l-atturi kienu xtraw l-ishma fis-so`jetà, u xehed ukoll l-istess Nicholas Debono[6], li qal li hu l-ishma kien xtrahom ming]and l-a]wa Mercieca g]ax lilu wkoll kien ]ajru l-konvenut Iasi. Dawn ix-xhieda qalu illi Debono kien ried ibig] l-ishma g]ax il-konvenut Iasi kien jie]u flejjes tas-so`jetà bla ma jag]ti rendikont, u kien qieg]ed i\ommu wkoll fil-g]ama dwar in-negozju tas-so`jetà; g]alhekk Debono kien ried je]les mill-ishma u wkoll ji[bor lura flusu billi jbig] l-ishma.

---

5 Ara l-*affidavit* ta' l-Avukat Thomas Abela ma]luf fl-10 t'Ottubru 1996, *foll.* 20 *et seqq.*

6 Ara l-*affidavit* ta' l-Nicholas Debono ma]luf fit-8 ta'{unju 200, *foll.* 64 *et seqq.*

Meta Debono big] l-ishma lill-atturi, fl-istess waqt saret kitba bejn Debono u Iasi biex ig]idu li ma kellhom ebda pretensjoni kontra xulxin, la *proprio* u lanqas dwar is-so`jetà. Debono, i\da, xehed ukoll illi meta sar il-bejg] ta' l-ishma l-attur kien qal "li kien lest li j]allas kull somma u d-debitu li l-kumpanija kellha mieg]i [*i.e.* ma' Debono]". Fil-fatt l-atturi kienu]allsu]dax-il elf u disa' mitt lira (Lm11,900), kif intrabtu li jag]mlu fil-kitba ta' bejg]-u-xiri ta' l-ishma, li saret fit-28 ta' Settembru 1995[7]. Minn din is-somma,]amest elef lira (Lm5000) kienu il-prezz ta' l-ishma u sitt elef u disa' mitt lira (Lm6,900) kienu dejn li s-so`jetà kellha ma' Debono.

Billi, wara li xtraw l-ishma l-atturi, ir-relazzjonijiet tag]hom mal-konvenut saru]\iena]afna, u billi l-konvenut, kontra r-rieda ta' l-attur, baqa' ja]dem ukoll fl-interess ta' terzi, is-so`jetà temmet l-impjieg tal-konvenut. Il-konvenut, min-na]a tieg]u, feta] kaw\a kontra s-so`jetà g]all-]las ta' tmintax-il elf]ames mija u tmienja u g]oxrin lira (Lm18,528).

Naraw issa l-meritu tal-kaw\a, u nibdew billi nqisu l-e``ezzjonijiet preliminari tal-konvenuti.

L-ewwel e``ezzjoni tg]id illi l-azzjoni hija "insostenibbli" u sa]anstra "ine\istenti" g]ax bejn il-partijiet qatt ma kien hemm xi rapport [uridiku li jista' jo]loq xi obbligazzjoni fuq il-konvenuti li min]abba fiha jkollhom iwie[bu g]ad-danni li setg]u [arrbu l-atturi.

Huwa minnu li l-konvenut kien impjegat mas-so`jetà *Euro Malta Interscambi Ltd*, mhux ma' l-atturi, u l-atturi ma humiex qeg]din ig]idu li l-konvenut, b]ala impjegat tas-so`jetà li l-atturi kienu sejrin jixtru, kellu xi obbligi ta' natura fidu`jarja lejn l-atturi, b]ala dawk li kienu sejrin jixtru, biex jikxfilhom it-tag]rif kollu relevanti dwar is-so`jetà.

---

7 *Foll.* 69 *et seq.*

It-talbiet ta' l-atturi, i\da, ma humiex mibnija fuq obbligazzjonijiet kuntrattwali jew fidu`jarji; huma mibnija fuq allegazzjoni li l-konvenut qarraq bihom, u g]alhekk issa hu marbut lejhom b'obbligazzjoni *ex delicto*. Naturalment, lill-atturi je]ti[ilhom juru li tassew li l-konvenut qarraq bihom — dan huwa l-meritu tal-kaw\a — i\da l-konvenut ma jistax *a priori* jwaqqaf l-azzjoni, bis-sa]]a ta' e``ezzjoni preliminari, g]ax ig]id li ma hemmx "rapport [uridiku" bejnu u l-atturi meta l-azzjoni hija mibnija fuq allegazzjoni ta' obbligazzjonijiet *ex delicto*.

Dana jg]odd quddiem il-konvenut; il-po\izzjoni tal-konvenuta Marisa Roberto Iasi hija differenti. Ma saret ebda allegazzjoni li l-konvenuta kellha xi sehem fil-qerq u g]alhekk l-azzjoni ma setg]etx saret kontra tag]ha, g]ax, ukoll jekk hemm komunjoni ta' l-akkwisti bejnha u \ew[ha l-konvenut, hi ma twe[ibx, b]ala parte`ipi fil-komunjoni ta' l-akkwisti, g]al obbligazzjonijiet *ex delicto* g]ax il-qerq huwa reat li jkun sar bir-rieda ta' min ikun g]amlu[8].

Il-qorti g]alhekk tilqa' l-ewwel e``ezzoni safejn mag]mula mill-konvenuta, u te]les lill-konvenuta mill-]arsien tal-[udizzju, i\da ti`]ad l-e``ezzjoni safejn mag]mula mill-konvenut Giovanni Iasi.

It-tieni e``ezzjoni, li wkoll hija mressqa b]ala e``ezzjoni preliminari, ukoll trid li l-konvenut jin]eles mill-]arsien tal-[udizzju g]ax ma kien hemm ebda relazzjoni [uridika bejn il-partijiet li to]ro[mill-ftehim bejn l-atturi u dawk li ming]andhom l-atturi xtraw l-ishma. G]all-istess ra[unijiet mog]tija fuq — g]ax l-azzjoni hija mibnija fuq allegazzjoni ta' qerq, mhux ta' xi relazzjoni kuntrattwali jew fidu`jarja — din l-e``ezzjoni wkoll ma tistax tintlaqa'.

L-e``ezzjoni tg]id ukoll illi l-konvenut ma kellu ebda sehem fid-diskussjonijiet li wasslu g]ax-xiri ta' l-ishma. L-azzjoni ta' l-atturi i\da ma hijiex mibnija fuq il-premessa illi l-konvenut kellu xi sehem fid-diskussjonijiet li huma kellhom mal-

---

8 Art. 1327(f), Kod. ~iv.

bejjieg]a; qeg]din ig]idu li l-konvenut qarraq bihom meta]ajjarhom jixtru l-ishma g]ax [eg]elhom jemmnu li kien hemm `irkostanzi favorevoli li fil-fatt ma kinux je\istu. Din il-parti ta' l-e``ezzjoni g]alhekk ma tistax titqies li hija relevanti g]all-meritu.

It-tielet e``ezzjoni tg]id illi l-[udizzju ma hux integru g]ax, f'kaw\a fejn qed jintalab il-]all tal-ftehim tal-bejg]-u-xiri ta' l-ishma min]abba vizzju tal-kunsens, ma humiex parti wkoll dak li bieg]u l-ishma.

L-azzjoni ma hix wa]da biex jin]all il-kuntratt tax-xiri ta' l-ishma, u ma saritx u ma setg]etx issir talba biex jin]all il-kuntratt meta l-qerq ma hux qed jing]ad li sar minn parti kontra o]ra, i\da mill-konvenut li ma kienx parti fil-kuntratt[9]. Din l-e``ezzjoni hija wa]da frivola u vessatorja, u hija mi`]uda.

Ng]addu issa g]all-meritu tat-talbiet ta' l-atturi.

L-atturi qeg]din ig]idu li l-konvenut qarraq bihom g]ax:

1. qalilhom li kien hemm arran[amenti ta' a[enziji esklu\ivi ma' ditti barranin meta dan ma kienx minnu;

2. webbilhom biex jixtru l-ishma bla ma qalilhom li s-so`jetà kellha d-djun;

3. da]]al lis-so`jetà fi spejje\ \ejda ta' reklamar u biex inxtraw prodotti li ma setg]ux jinbig]u bi qlig]; u

4. inqeda bl-isem tas-so`jetà biex da]]al f'Malta merkanzija g]al terzi.

Dwar l-allegazzjoni li l-konvenut gideb dwar l-e\istenza ta' a[enziji esklu\ivi u li nqeda b'isem is-so`jetà biex da]]al merkanzija g]al terzi, l-attur Alfred Grech xehed hekk:

---

9 Art. 981(1), Kod. ~iv.

> Wara ftit sibt li waqt li kien qed ja]dem mad-ditta tieg]i huwa kien qed ja]dem ukoll ma']addie]or, ming]ajr la talab permess lili u lanqas informani. Fil-fatt illum naf li kien ilu ma' tliet xhur imqabbad ma' dawn il-persuni u jiena ma kont naf xejn dwar dan. Irri\ultali wara meta bdejt infittex illi huwa kien anke qabad u [ab xi merkanzija g]al dawn il-persuni fuq isem id-ditta tieg]i ming]ajr ma qalli xejn. … … … Illum qed ni[i mitlub in]allas b'madwar mitejn lira maltin (Lm200) f'telefonati barra minn Malta minnu lid-ditti fl-Italja li kienu jibag]tu dina l-merkanzija g]al terzi persuni, u familjari tieg]u. Dawn juru li huwa kellu relazzjoni ma' ditti o]ra barra minn Malta li ma kinux konnessi max-xog]ol li huwa seta' jag]mel lid-ditta tag]na.
>
> … … … Il-konvenut kien ikkonvin`ieni li dawna d-ditti kienu taw lid-ditta li a]na konna xtrajna l-a[enzija esklu\iva tal-prodotti tag]hom kollha f'Malta. Dan kien qaluli, illum naf, biex i[eg]elni nixtri l-kumpanija, biex jid]aq bija, mentri fil-fatt mhux minnu g]ax meta rrinfa``ajtu b'dan kien qalli li jiena kont xtrajt il-parti tal-kumpanija li kienet Malta u ma kellix x'naqsam ma' ta' barra u ma kien hemm ebda kuntratti ta' *sole agency* ma' produtturi fl-Italja.[10]

Jekk il-konvenut tassew kien qed ja]dem ma' terzi meta l-impjieg tieg]u mas-so`jetà ta' l-atturi ma kienx jippermettilu dan, u jekk tassew inqeda bl-isem tas-so`jetà biex da]]al merkanzija fl-interess ta' terzi, mela kien]ati ta' nuqqas ta']arsien ta' l-obbligazzjonijiet tieg]u lejn is-so`jetà, i\da mhux lill-azzjonisti tag]ha. Huwa minnu li l-azzjonisti [arrbu telf fl-assi tag]hom meta naqsu l-assi tas-so`jetà tag]hom, i\da r-rimedju huwa mog]ti mil-li[i lis-so`jetà, mhux lill-azzjonisti.

Barra minn hekk, ukoll jekk l-g]emil tal-konvenut jista' jitqies qerq, dan l-g]emil [ara wara li l-atturi kienu gà xtraw l-ishma, u g]alhekk ma jistax jitqies li kien dan il-qerq li wassalhom biex jixtru l-ishma.

L-allegazzjoni l-o]ra — illi l-konvenut webbel lill-atturi jixtru l-ishma g]ax tahom x'jifhmu li kellha l-a[enzija esklu\iva ta' ditti barranin— tista' tkun relevanti g]all-g]anijiet tal-kaw\a jekk l-atturi juru illi l-]sieb li tassew kien hemm dawk l-arran[amenti kien determinanti biex wassalhom li jixtru l-ishma. Il-qorti i\da ma temminx li dan il-]sieb tassew kien hekk determinanti. Li kieku l-atturi ma kinux jixtru ming]ajr dawk l-arran[amenti, kieku \gur li kienu jinsistu li jaraw kopja ta' kull ftehim li kien hemm, mhux biss biex iserr]u rashom li tassew kien hemm dak il-ftehim i\da biex jaraw il-pattijiet u l-kondizzjonijiet tieg]u, xi prodotti kien

---

10 *Foll.* 18 *et seq.*

jolqot u g]al kemm \mien. Il-fatt li l-atturi ma st]arr[u dwar xejn minn dan juri li dawn l-arran[amenti ma setg]ux kienu daqstant importanti u wisq inqas determinanti li ming]ajrhom ma kinux jixtru, u li x'aktarx kienu konsiderazzjonijiet o]ra li wasslu lill-atturi biex jixtru l-ishma.

L-allegazzjoni li, meta webbilhom jixtru l-ishma, il-konvenut]eba l-fatt li s-so`jetà kellha d-djun ukoll tista' tkun relevanti g]all-g]anijiet tal-kaw\a. L-atturi esebew lista tad-danni li qeg]din ig]idu li [arrbu min]abba l-qerq tal-konvenut, u fost dawn hemm id-dejn ta' sitt elef u disa' mitt lira (Lm6,900), imsemmi fuq, li s-so`jetà kellha tag]ti lil Nicholas Debono.

Gà rajna, i\da, illi l-atturi kienu jafu b'dak id-dejn sa minn qabel ma xtraw l-ishma, tant illi fil-kitba tal-ftehim g]ax-xiri ta' l-ishma[11], li saret dak in-nhar stess li xtraw, l-attur ntrabtu li j]allsu dan id-dejn lil Debono. Kif jistg]u issa jg]idu li ma kinux jafu b'dan id-dejn u li kieku kienu jafu ma kinux jixtru?

Huwa minnu li l-atturi esebew ukoll kuntratt ta' kostitizzjoni ta' dejn, pubblikat fl-10 ta' Jannar 1996 fl-atti tan-Nutar Philip Said, li bih is-so`jetà *Euro Malta Interscambi Ltd* g]arfet illi g]andha tag]ti lill-attur Alfred Grech tletin elf sitt mija u sitt u sittin lira (Lm30,666) li sselfet ming]andu. Il-kuntratt juri li, mis-somma mislufa, sbatax-il elf mitejn u erbg]a u tletin lira (Lm17,234) kienu mislufa biex jag]mlu tajjeb g]al djun li n]olqu wara x-xiri ta' l-ishma. Huwa minnu li l-bqija tas-self, tlittax-il elf erba' mija u tnejn u tletin lira (Lm13,432), sar biex jit]allas dejn favur xi bank, i\da ma n[iebet ebda xiehda li dan id-dejn kien gà je\isti meta sar il-bejg]. Il-fatt li l-atturi ma humiex qeg]din jippretendu dan id-dejn b]ala parti mid-danni li qeg]din jitolbu l-]las tag]hom[12] juri li x'aktarx dan id-dejn ma kienx je\isti meta xtraw l-ishma.

---

11 *Foll.* 69 *et seq.*

12 Ara *fol.* 6.

Il-qorti g]alhekk ma hix sodisfatta, bix-xiehda, li tassew li l-konvenut qarraq bl-atturi billi]bielhom xi djun.

L-atturi qeg]din ig]idu wkoll li l-konvenut da]]alhom fi spejje\ \ejda ta' reklamar u biex inxtrat merkanzija li ma setg]etx tinbig] bi qlig]. Dan i\da huwa xiehda aktar ta' tmexxija]a\ina tan-negozju mill-konvenut milli ta' qerq. G]al din it-tmexxija]a\ina jing]ata rimedju, i\da lis-so`jetà li tag]ha kien in-negozju, mhux lill-atturi.

G]al dawn ir-ra[unijiet il-qorti hija tal-fehma li lill-atturi ma se]]ilhomx li juru li [arrbu telf min]abba l-qerq tal-konvenut, u g]alhekk it-talbiet tag]hom ma jistg]ux jintlaqg]u.

Il-qorti taqta' l-kaw\a billi, wara li te]les lill-konvenuta Marisa Roberto Iasi mill-]arsien tal-[udizzju, u ti`]ad l-ewwel tliet e``ezzjonijiet tal-konvenut Giovanni Iasi, tilqa' r-raba' e``ezzjoni u ti`]ad it-talbiet ta' l-atturi. L-ispejje\ ta' l-ewwel tliet e``ezzjonijiet g]andu j]allashom il-konvenut Giovanni Iasi; l-ispejje\ l-o]rajn kollha, u l-ispejje\ tal-konvenuta Marisa Roberto Iasi, g]andhom i]allsuhom l-atturi.

Giannino Caruana Demajo
Im]allef

Connie Micallef
Dep. Re[.